

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет
Кафедра філософії та методології науки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана

Філософського факультету

Комаха Л.Г.

20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні тенденції розуміння пізнавальних практик науки

Для здобувачів освітньо - наукового рівню

Доктор філософії

галузь знань гуманітарні науки
спеціальність 033 філософія
освітній рівень третій (освітньо-науковий)
освітня програма філософія

Вид дисципліни вибірковий
Форма навчання денна
Навчальний рік 2017/2018
Період навчання перший рік
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання: українська
Форма заключного контролю: іспит

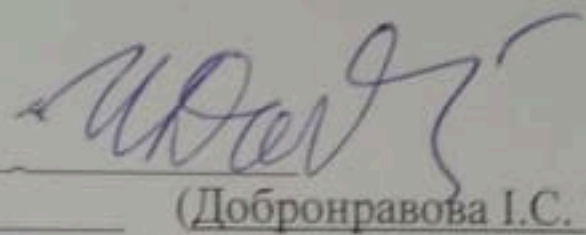
Викладач: Білоус Тетяна Миколаївна, к. філос. н., доцент

Пролонговано: на 20/18/20/19 н.р. Л.Г. Комаха «31» 08 2018р.
на 20/19/20/20 н.р. Л.Г. Комаха «30» 08 2019р.

Розробник Білоус Тетяна Миколаївна, к. філос. н., доцент кафедри філософії та методології науки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри

(Добронравова І.С.)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 20 19 р.

Схвалено науково - методичною комісією

Філософського ф-ту

Протокол від « 31 » серпня 20 17 року № 2

Голова науково-методичної комісії (Маслікова І.І.)

« 31 » серпня 20 17 року

Зрн № 2 від 31 серпня 2018 р. прешоловано

Зрн № 2 від 30 серпня 2019 р. прешоловано

Сучасні тенденції розуміння пізнавальних практик науки

ВСТУП

1. Анотація. Дисципліна «Сучасні тенденції розуміння пізнавальних практик науки» належить до переліку дисциплін вільного вибору аспіранта. Вона забезпечує особистісний і професійний розвиток аспіранта та спрямована на ознайомлення аспірантів з традиційними філософськими-методологічними проблемами в перспективі натуралістичних тенденцій сучасної філософії науки, ознайомлення аспірантів з впливом соціологічної філософії науки на розуміння природи наукового знання, ознайомлення аспірантів з останніми тенденціями дослідження особливостей сучасної прагматизованої та технологічно орієнтованої науки, її місцем в системі культури.

2. Мета навчальної дисципліни: ознайомити аспірантів з найостаннішими тенденціями розвитку філософії науки, зокрема з натуралістичними тенденціями сучасної філософії науки, когнітивною філософією науки, та соціологічною філософією науки, а також та дослідженням технологій та науки в системі культури на сучасному етапі, покращити кваліфікаційний рівень підготовки аспірантів, забезпечити якісне засвоєння сучасних тенденцій західної традиції філософії науки.

3. Попередні вимоги:

Аспірант повинен знати: основні тенденції розвитку філософії та методології науки минулого століття, зокрема методологічні концепції позитивізму та історичної школи, знати основні проблеми, навколо яких розгорталися дискусії у межах цих концепцій. Аспірант повинен мати відповідні до цих дискусій знання з історії філософії та сучасної теорії пізнання.

Аспірант повинен вміти: на рівні концептуального аналізу досліджувати зміст філософських проблем, які виникають в сучасній науці, аналізувати сучасні дослідження наукової діяльності та інтерпретувати результати цих досліджень у відповідності до власних наукових інтересів.

4. Результатами навчання постають загальні і спеціальні компетентності:

- здатність практично застосовувати сучасні філософські знання у процесі виконання власного наукового дослідження з метою розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності;
- вміння з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу власного наукового дослідження;
- здатність усвідомлювати актуальність і мету власного наукового дослідження,
- здатність усвідомлювати значення власного наукового дослідження для розвитку інших галузей науки, суспільно-політичного, економічного життя, національної чи світової духовної культури;
- здатність брати участь у міждисциплінарних проектах комплексного наукового дослідження складних систем, використовувати результати наукових досліджень інших галузей науки для досягнення цілей власного наукового дослідження;
- знання категоріальних засад вивчення процесів самоорганізації в природі та соціокультурному світі;
- вміння продукувати нові наукові ідеї з урахуванням етичних цінностей сучасної світової культури (екологічних, етико-моральних, міжнародно-правових, релігійних тощо.);
- здатність розвивати фундаментальні гуманістичні цінності у власному науковому дослідженні;

- здатність усвідомлювати місце результатів власного наукового дослідження у суспільному житті на основі знання соціальної історії науки;
- знання і вміння застосовувати критерії наукової раціональності; вироблення стійкої моделі наукового знання, обґрунтування і істини;
- здатність розрізнення і використання у науковій практиці методологічних відмінностей природничого і гуманітарного наукових дискурсів на основі знання їх парадигмальних зразків;
- знання актуальних проблем науки в епістемологічному ракурсі;
- знання моделей наукового дослідження.

5. Результати навчання за дисципліною: (описуються з детальною достовірністю для розробки заходів оцінювання)

<i>Результат навчання</i> (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація*; 4. автономність та відповідальність*)		<i>Методи викладання і навчання</i>	<i>Методи оцінювання</i>
Код	Результат навчання		
	Знати:		
1.1	Коли відбувся соціологічний поворот у філософії науки, у чому він полягав, чому відбувся.	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>
1.2	Натуралістичні програми сучасної філософії науки..	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, Реферат, есе</i>
1.3	. Соціологічний підхід до науки як форма натуралізму у філософії науки.	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>
1.4	Натуралізм у сучасній філософії науки як програма дослідження реальної практики науки.	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>
1.5	Емпіризм в сучасній філософії науки.	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>
1.6	Конструктивний емпіризм Бас ван Фраассена .	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>
1.7	Проблема реалізму у сучасній філософії науки.	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>
1.8	Антиреалізм у сучасній філософії науки.	<i>Лекція, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступ на практичному занятті, реферат, есе.</i>

1.9	Когнітивні основи науки та місце когнітивного підходу до науки в системі сучасних філософсько-методологічних досліджень.	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
	Вміти:		
2.1	Обирати ціннісні орієнтири дослідницької діяльності, розуміти співвідношення між науковими та поза науковими цінностями. Розуміти необхідність розгляду науки у широкому соціальному контексті. .	Практичні заняття, самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
2.2	Розрізняти різні підходи до натуралізації філософії науки.	Виступ на практичному занятті самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
2.3	Розуміти, що натуралізм не означає апеляції тільки до природознавства. Вміти враховувати, що звернення до соціальних наук дозволяє конкретно вивчати пізнавальні практики	самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
2.4	Вміти досліджувати реальні практики науки у їхній конкретності і багатоманітності.	лекція, самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
2.5	Виявляти у власній дослідницькій діяльності роль мережі взаємозв'язків як у науковій спільноті, так і у соціальному контексті презентації наукових результатів.	, самостійна робота	Виступ на практичному занятті, реферат, есе.
	Комунікація		
3.1	Вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, науковою спільнотою.	Дискусія під час практичних занять, питання до лектора	Виступ на практичному занятті, участь в обговоренні
3.2	Використання академічної української мови у дискусії з про засади наукової діяльності, колективному обговоренні проблем наукової діяльності, місця науки в соціумі.	Дискусія під час практичних занять, питання до лектора	Виступ на практичному занятті, участь в обговоренні
	Автономність та відповідальність:		
4.1	Здатність працювати автономно, рухаючись до самовдосконалення,	самостійна робота	підготовка реферату, есе
4.2	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, проявляти добросовісність при використанні джерел інформації.	самостійна робота	підготовка реферату, есе

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

7. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання 1.1 – 1.9**), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння 2.1-2.5**); (**комунікація 3.1-3.2**); (**автономність та відповідальність 4.1-4.2**), що складає 60% загальної оцінки.

7.1 Форми оцінювання аспірантів: (зазначається перелік видів робіт та форм їх контролю / оцінювання із зазначенням Min. – рубіжної та Max. кількості балів чи відсотків)

- оцінювання протягом навчання:

- 1 виступи на практичних заняттях (макс. 5 балів, мінім. 2)
2. реферати (макс. 10 балів за один, мінім. 5 балів за один)
3. есе (макс. 5 балів за один, мінім. 2 балів за один)

- підсумкове оцінювання (у формі іспиту)

- Підсумкове оцінювання у формі заліку

	Семестрова кількість балів	Оцінка відповіді на заліку	Підсумкова оцінка
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Виступи на практичних заняття оцінюються виходячи з компетентностей, проявлених аспірантом на основі його самостійної роботи.: здатності до автономної роботи та вміння шукати інформацію та послуговуватися нею, а також зі здатності презентувати здобуті знання та проявляти комунікативну компетентність (вести дискусію, обстоювати власні міркування, брати участь у командній роботі).

Реферат оцінюється, виходячи з компетентностей, проявлених аспірантом на основі його самостійної роботи.: здатності до автономної роботи та вміння шукати інформацію та послуговуватися нею. Реферат має включати план та список джерел. Теми рефератів дані в інформаційному додатку до програми, а також можуть бути сформульовані аспірантом самостійно, виходячи з програми. Використання матеріалу з різних тем заохочується додатковими балами.

Есе готується аспірантом з одного з питань програми, має невеликий обсяг (1-3 сторінки тексту). Крім засвоєної інформації, може викладати власні міркування автора з обраної теми. Може бути написано кілька есе чи рефератів.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	35-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

Структура навчальної дисципліни:
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назви лекцій	Кількість годин		
		лекції	практичн заняття	С/Р
1	Тема 1. Соціологічний поворот у філософії науки.	2		10
2	Тема 2. Натуралістичні програми сучасної філософії науки..	2		10
3	Тема 3. Соціологічний підхід до науки як форма натуралізму у філософії науки.	2		12
4	Тема 4. Натуралізм у сучасній філософії науки як програма дослідження реальної практики науки	2		12
5	Тема 5. Емпіризм в сучасній філософії науки.	2	2	10
6	Тема 6 . Конструктивний емпіризм Бас ван Фраассена .	2		10
7	Тема 7. Проблема реалізму у сучасній філософії науки.	2		12
8	Тема 8.. Антиреалізм у сучасній філософії науки.	2	2	10
9	Тема 9. Когнітивні основи науки та місце когнітивного підходу до науки в системі сучасних філософсько-методологічних досліджень	2		10
	Разом:	18	4	96

Загальний обсяг 120 год. В тому числі:

Лекцій – 18 год.

Практичних занять 4 год.

Консультації - 2 год.

Самостійна робота – 96 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

Філософія науки. Підручник для аспірантів. Київ: «Київський університет», 2018.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова І. С., Білоус Т. М., Комар О. В. Новітня філософія науки. – К., 2009.

<http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова І.С. Нелинейное и сложное мышление. – В кн .«Философия мышления» – Одесса: «Печатный дом», 2013 – 442с. С. 91 – 104.

Латур, Б. (2013) Наука в действии: следуя за учеными и инженерами внутри общества / [пер. с англ. К. Федоровой; науч. ред. С. Миляева]. - СПб. : Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге. - 414 с.

Степин В.С. Философия науки Общие вопросы. Учебник для аспирантов. М. 2010.

Степин В.С. Теоретическое знание. М., 2000.

Хайдеггер М. Время картины мира / М. Хайдеггер // Хайдеггер М. Время и бытие. Статьи и выступления: [Пер. с нем.] – М.: Республика, 1993

Додаткова:

Бевзенко Л.Д. Социальная самоорганизация. Киев: Институт социологии НАНУ, 2002. ..

Белоус Т.М. Натуралізм в сучасній філософії науки: когнітивні засади. Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. - Чернівці : ЧНУ, 2013. С.246-252.

Добронравова І.С. Норми наукового дослідження в нелінійному природознавстві // Філософська думка. 1999. №4. С.36-48. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова І.С. Практична філософія науки. – Суми : Університетська книга, 2017. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронраврва І.С. Теоретична реконструкція нелінійних феноменів: епістемологічні засади та науковий дискурс. // Філософії освіти. Philosophy of Education №1(20)-2017 <http://www.philosopheducation.com/index.php/ua>

Комар О.В. [Гуманізація науки чи натуралізація філософії?](#) Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. - Чернівці : ЧНУ, 2009, 82-86.

Кримський С.Б. Запити філософських смислів. // Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008, 718с. С.444-717.

Крымский С.Б., Кузнецов В.И. Мировоззренческие категории в современном естествознании. - К., 1983. - Гл.2.

Мандельброт Б. Фрактальная геометрия природы. – Москва: Институт компьютерных исследований, 2002, 656 с.

Морен Э. Метод. Природа природы. М.: «Прогресс – Традиция» .2005. 464с.

Пайтген Х.-О., Рихтер П.Х. Красота фракталов. - М., 1993.

Пригожин И., Стенгерс И. Время, заос, квант. – М. 1996.

Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. - М., 1986.

Сидоренко Л.І. Проблеми етики науки в постнекласичному дискурсі //Філософські проблеми гуманітарних наук. Альманах. – 2010. - № 19. – С.121-125.

Сидоренко Л.І. Сучасна наука в контекстах свободи та відповідальності // Софія. Гуманітарно-релігійнознавчий вісник. – 2015.

Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. Последствия биотехнологической революции. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ОАО «Льокс», 2004. – 349

.Хакинг Я. Представление и вмешательство. Введение в философию естественных наук. - Москва: Издательство «Логос». 1998.

Эволюционная эпистемология и логика социальных наук: Карл Поппер и его критики. — М.: Эдиториал УРСС, 2000.

The Handbook of Discourse Analysis / Edited by D.Tannen, H.E.Hamilton, and D.Schiffrin. — JohnWiley & Sons, Inc., Blackwell Publishers Ltd., 2015. Vol. I.

Эволюционная эпистемология и логика социальных наук: Карл Поппер и его критики. — М.: Эдиториал УРСС, 2000.

Experimental Philosophy, Rationalism, and Naturalism. (2015) E. Fischer and J. Collins (eds.) - London: Routledge